

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Seppo Koskinen
TITLE	Uuden hallituksen tavoitteena merkittävä työelämän uudistaminen
YEAR	2023
DOI	-
VERSION	Kustantajan PDF
CITATION	Koskinen Seppo: Uuden hallituksen tavoitteena merkittävä työelämän uudistaminen. 2023. https://www.edilex.fi/uutiset/84989
LICENSE	-

Avoin

Tätä uutista voi jakaa vapaasti. Muistathan mainita lähteen edilex.fi.

Uutinen kuuluu aihealueisiin

Työ- ja sosiaali oikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Työ- ja sosiaali oikeus/uutiset>>

5.7.2023 11.50

Työoikeuden emeritusprofessori OTT, VTK Seppo Koskinen: Uuden hallituksen tavoitteena merkittävä työelämän uudistaminen

Orpon hallituksen ohjelma sisältää häkellyttävän suuren määrän erilaisia työssä olevia ja työelämää koskevia uudistuksia. Niiden esittely lyhyesti on mahdotonta. Seuraavaan esitykseen on koottu keskeisimpiä työlaainsäädäntöön liittyviä uudistusehdotuksia. Hallitusohjelman perusteella ei vielä voida tietää tarkasti sitä, millaisia lopulliset ehdotukset ovat. Ohjelman laatimisvaihe oli ajallisesti lyhyt, jolloin säädeltävien asioiden yksityiskohtia ja säätämisedellytyksiä ei ollut mahdollista arvioida huolellisesti. Silti hallitusohjelma on laajuudessaan kunnianhimoinen ja kuvastaa selkeästi hallituksen muodostaneiden puolueiden monin osin aikaisemmasta sääntelystä merkittävästi poikkeavia lähtökohtia.

Hallitus joustavoittaa Suomen työmarkkinoita

Uudistusten lausuttu tarkoitus tältä osin on tukea työllisyyttä, talouskasvua, kilpailukykyä ja tuottavuuden kehitystä. Uudistukset valmistellaan kolmikantaisesti hyödyntäen elinkeinoelämän ja palkansaajien järjestöjen osaamista ja ne toimeenpannaan hallituskauden alussa siten, että hallitus tuo työrauhaan liittyvät säädösmuutokset eduskuntaan syysistuntokaudella 2023, paikalliseen sopimiseen liittyvät säädösmuutokset kevälistuntokaudella 2024 ja muut tähän kokonaisuuteen liittyvät uudistukset kehysriiheen 2025 mennessä.

Suomen pitkän tähtäimen kilpailukykyyn vahvistamiseksi hallitus vahvistaa vientivetoista työmarkkinamallia. Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella. Hallitus selvittää keinoja, joilla voidaan ennaltaehkäistä työtaisteluja ja edistää vapaaehtoista sovittelua.

Hallitus valmistelelee lainsäädännön, jolla turvataan suojelutyön järjestäminen ristiriitatilanteissa.

Pohjoismaisen käytännön mukaisesti poliittisen työtaisteluoikeuden käyttöä rajoitetaan enintään yhden vuorokauden mittaisiin mielenilmaisuihin. Tukityötaistelut asetetaan suhteellisuusarvioinnin ja työriitalain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden kohteeksi. Jatkossa laillisia tukityötaisteluita ovat ne, jotka ovat kohtuullisia suhteessa tavoitteisiin ja joiden vaikutukset kohdistuvat vain työriidan osapuoliin.

Laittomasta työtaistelusta tuomittavan hyvityssakon tasoa korotetaan ja sakon ylärajaksi säädetään 150 000 euroa ja alarajaksi 10 000 euroa. Työtuomioistuimen laittomaksi työtaisteluksi tuomitseman lakon jatkamisesta säädetään työntekijälle 200 euron seuraamusmaksu laittomaksi tuomittuun työtaisteluun osallistumisesta.

Työtaisteluja koskevat uudistukset ovat merkittäviä ja periaatteellisia. Niiden kolmikantainen toteuttaminen lienee mahdotonta, koska jo nyt työntekijäpuolen järjestöt ovat vastustaneet niitä. Jos ja kun hallitus päätyy kuitenkin ne toteuttamaan, tulevana syksynä on odotettavissa laajoja poliittisia työtaisteluja.

Käytännössä suurin neuvottelujärjestelmän yleinen muutos koskee lainsäädäntöä yritystasolla tapahtuvan paikallisen sopimisen mahdollisuuksien lisäämiseksi. Hallituksen tahtotila on, että paikallinen sopiminen on yhdenvertaisesti mahdollista kaikissa yrityksissä riippumatta siitä, kuuluuko yritys työnantajaliittoon tai millainen työntekijöiden edustusjärjestelmä yrityksessä on.

Hallitus laajentaa paikallisen sopimisen edellytyksiä poistamalla työlainsäädännöstä järjestäytymättömiä, yleissitovaa työehtosopimusta noudattavia yrityksiä koskevat paikallisen sopimisen kiellot.

Työlainsäädäntöä muutetaan niin, että myös yrityksen kanssa tehdyllä työehtosopimuksella voidaan poiketa samoista työlainsäädännön säännöksistä, joista poikkeaminen on nyt mahdollista vain valtakunnallisella työehtosopimuksella.

Paikallisen sopimisen lainsäädäntövalmistelun pohjana on vuonna 2016 valmistunut kolmikantaisen työryhmän raportti ilman nk. luottamusmieliskokousta. Paikallinen sopiminen mahdollistetaan yritystasolla niin, että sopijana voi olla luottamusmies, luottamusvaltuutettu, muu henkilöstön valitsema edustaja tai koko henkilöstö. Luottamusvaltuutetun ja muun määrääjäksi valitun henkilöstön edustajan suoja säädetään samalle tasolle, kun se tällä hetkellä on laissa luottamusmiehelle.

Työtuomioistuimen tehtäviä laajennetaan niin, että se käsittelee erillisessä kokoonpanossa nk. yleissitovassa kentässä tehtyjen työehtosopimusten paikallisen sopimisen tulkintaa koskevat erimielisyydet.

Hallituksen esitykset paikallisen sopimisen lisäämiseksi annetaan eduskunnalle kevätestuntokaudella 2024.

Hallitusohjelmassa esitetyt muutokset työmarkkinoiden toimintaan yhdessä työsopimustasolla toteutettavien muutosten kanssa tarkoittavat Suomen työlainsäädännön satavuotisen historian merkittävintä muutosta. Kyse on työntekijöiden suojelun kiistattomasta heikentämisestä ja vastaavasti työnantajien aseman huomattavasta parantamisesta.

Työllistämisen esteitä puretaan

Hallitus uudistaa työelämän lainsäädäntöä työllistämisen esteiden purkamiseksi ja erityisesti pk-yritysten toimintaedellytysten vahvistamiseksi. Työsopimuslakiin liittyviä rakenteellisia esteitä on hallitusohjelman mukaan seuraavasti.

Työsopimuslain nykyistä sääntelyä määräaikaista työsopimuksesta muutetaan siten, että jatkossa työsopimus olisi mahdollista tehdä määräaikaista myös ilman erityistä perustetta vuodeksi. Samalla lainsäädännössä varmistetaan, ettei muutos lisää työsopimusten perusteetonta ketjuttamista.

Muutos tarkoittaa sitä, että määräaikaisuuden perusteeksi riittää pelkkä sopimus työn kestosta enintään vuodeksi.

Työsopimuslain vaatimus lomautusilmoitusajasta lyhennetään seitsemään päivään ja tätä voidaan noudattaa työehtosopimuksen määräyksistä riippumatta.

Nykyisin kyseinen aika on 14 päivää. Toisaalta on muistettava, että lomauttamiset kuuluvat yhteistoimintalain mukaisten muutosneuvottelujen piiriin ja tätä kautta niiden toteuttaminen vaatii aikaa joko 14 päivää tai kuusi viikkoa riippuen toimenpiteen koskemien työntekijöiden määrästä ja lomautuksen kestosta.

Hallitusohjelman mukaan hallitus kuitenkin nostaa yhteistoimintalain soveltamisalan EU-säännösten mahdollistamalle tasolle, 50 työntekijää säännöllisesti työllistäviin yrityksiin ja yhteisöihin. Yhteistoimintalain vaatimuksia muutosneuvottelujen vähimmäisajoista lyhennetään puolella. Tämä uudistus tarkoittaa merkittävän osan lomautuksista jäävän vain työsopimuslain mukaisen sääntelyn piiriin.

Hieman yllättävästi paikallista sopimista korostavassa hallitusohjelmassa vähennetään myös paikalliseen vuoropuheluun keskittyvän yhteistoimintalain merkitystä. Yhteistoimintalain mahdollisia muutostarpeita arvioidaan puoliväliriihessä.

Sairausajan palkkaa muutetaan siten, että ensimmäinen sairauspoissaolopäivä on omavastuupäivä, jolta työnantajalla ei ole velvollisuutta maksaa palkkaa, ellei työehto- tai työsopimuksessa ole toisin sovittu. Omavastuupäivää ei sovellettaisi viiden vuorokauden tai sitä pidempiin sairauslomiin, eikä silloin kun työkyvyttömyys johtuu työtapaturmasta tai ammattitaudista.

Tällä hetkellä työ- ja virkaehtosopimuksissa on varmaankin kaikissa sairausajan palkka säädetty. Käsitykseni mukaan näissä sopimuksissa ei ole sovittu karenssipäivästä. Niissä on sovittu työsopimuslakia paremmista sairausajan palkkaehdoista. Työ- ja virkaehtosopimusten voimassaolon lakatessa työnantajajärjestöt suurella todennäköisyydellä esittävät työsopimuslain mukaisen karenssipäivän sopimista myös työ- ja virkaehtosopimukseen. Suurella todennäköisyydellä työntekijäjärjestöt eivät tällaista ehdotusta hyväksy. Nähtäväksi sää, miten tämä tilanne aikanaan ratkeaa.

Henkilöön liittyvän irtisanomisperusteen sääntelyä muutetaan niin, että työsopimuksen päättämiseen riittäisi jatkossa asiallinen syy.

Nykyisin työsopimuslaissa edellytetään asiallista ja painavaa syytä. Uudistuksen tavoite on helpottaa irtisanomisia. Käytännössä työnantajat asian näin ymmärtävätkin. Oikeudellisesti on vaikea tietää, kuinka merkittävä kyseinen muutos tulee oikeuskäytännössä olemaan. Riitojahan uudella perusteella tehdyistä irtisanomisista varmasti tullaan nostamaan.

Myös asiallinen syy sisältää irtisanomiskynnyksen. Esimerkiksi Ruotsissa henkilökohtaisella perustella tapahtuva irtisanominen edellyttää asiallista syytä, eikä siellä oikeuskäytäntö ole poikennut Suomen tähänastisesta oikeuskäytännöstä. Ruotsissa sääntelyä juuri muutettiin siten, että asiallisesti perusteltu –kynnys muutettiin asialliseksi syyksi. Parhaillaan siellä pohditaan muutoksen merkitystä. Sen on todettu korostavan työnantajan tarpeita eikä esimerkiksi irtisanotun olosuhteita.

Työsopimuslakiin perustuva työntekijän takaisinottovelvollisuus poistetaan alle 50 henkeä säännöllisesti työllistävissä yrityksissä ja yhteisöissä, ja tätä säädöstä voidaan noudattaa työehtosopimuksen määräyksestä riippumatta.

Muutos merkitsee käytännössä oikeudellisen siteen katkeamista irtisanotun ja aikaisemman työnantajan välillä.

Työelämään tasa-arvoa ja syrjinnän ehkäisyä

Perhevapaiden ja hoivavastuun tasaisempi jakautuminen parantaa ohjelman mukaan osaltaan naisten asemaa työmarkkinoilla. Hallitus seuraa perhevapaaudistuksen tuloksia, jatkaa työtä perhevapaiden tasaisemman jakautumisen puolesta sekä edistää isien perhevapaiden käyttöä.

Hallitus selvittää keinoja vanhemmuuden kustannusten tasaisemmaksi jakautumiseksi esimerkiksi pohjoismaisten mallien mukaisesti.

Työn ja perheen yhteensovittamista tukevia palveluita kehitetään edelleen niin, että ne tukevat erilaisia perhetilanteita ja vuorotyön tekemistä. Erityisesti lasten aamu- ja iltapäivähoitoa sekä lomien aikaiseen hoidon saatavuuteen kiinnitetään huomiota, jotta varsinkin lapsiperheiden vanhempien työllistymisen esteitä poistuu.

Hallitus edistää vuoroasuvien lasten vanhempien tasaveroista asemaa turvaamalla arjen sujuvuuden kannalta välttämättömät palvelut, kuten selvittää koulukyytien saatavuutta molemmille vanhemmille.

Hallitus poistaa työelämässä esiintyviä syrjiviä käytäntöjä ja rakenteita edistämällä syrjintää koskevan lainsäädännön noudattamista tehokkaammalla informoinnilla, hyvien käytäntöjen levittämällä ja mm. alustatalouden tehokkaammalla valvonnalla. Erityisesti raskaus- ja perhevapaaseen perustuvan syrjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja.

Hallitus torjuu ikäsyrjintää ja poistaa iäkkäämpien henkilöiden työllistymisen ja työllistämisen esteitä. Hallitus valmistelelee viimeistään 1.1.2025 voimaan astuvan verouudistuksen, joka kannustaa eläkkeellä olevia yli 65-vuotiaita tekemään nykyistä enemmän työtä. Hallitus tarkastelee yli 55-vuotiaiden työsuhdeturvaan liittyviä velvoitteita turvatakseen yli 50-vuotiaiden työuran jatkumisen. Iäkkäämpien työllistämiseen liittyviä taloudellisia velvoitteita kevennetään mm. siten, että yli 55-vuotiaina aidosti uusina työntekijöinä palkatuista henkilöistä yrityksille syntyvä työnantajien työeläkemaksun maksuluokkavaikutus poistetaan. Toteutetaan kokeilu Singaporen siltatyömallista heikentämättä julkista taloutta. Vuorotteluvapaaajärjestelmästä luovutaan.

Työelämässä aliedustettujen ryhmien, kuten vammaisten, romanien, eri maahanmuuttajaryhmien ja maahanmuuttajanaisten, työelämään osallistumisen lisäämiseksi toteutetaan toimintaohjelma.

Hallitus edistää samapalkkaisuuden periaatetta. Anonyymin rekrytoinnin kokeilujen tuottamaa tietoa hyödynnetään ja tasa-arvolain velvoitteiden noudattamisen valvontaa tehostetaan työelämän tasa-arvon edistämiseksi. Jatketaan kolmikantaista samapalkkaisuusohjelmaa valtion ja työmarkkinajärjestöjen kesken. Hallitus selvittää toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää ammattialojen sukupuolen mukaista eriytymistä.

Hallitus teettää taloustieteellisen vaikuttavuusanalyysin, jossa selvitetään sama-palkkaisuusohjelmien, lainsäädännön muutosten, taloussuhdanteiden, työmarkkinoiden rakennemuutosten ja työmarkkinatoimenpiteiden vaikutuksia naisten ja miesten keskiansioiden eron muutoksiin.

Hallitus edistää palkka-avoimuutta EU-direktiivin minimisäännösten mukaisesti.

Osatyökykyisten työelämään osallistumista vahvistetaan

Hallitus edistää vammaisten ja osatyökykyisten arvostusta työelämän täysivaltaisina jäseninä. Osatyökykyisillä ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevilla on oltava nykyistä joustavammin mahdollisuuksia osallistua työelämään. Työelämässä on edelleen liian jyrkät rajat esimerkiksi kokoaikaisen työssäolon ja työttömyyden välillä. Erityisesti vammaisten henkilöiden kannustimia ja mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille parannetaan, sekä edistetään lapsena ja nuorena vammautuneiden polkua työelämään.

Hallitus lisää tietoisuutta vammaisten henkilöiden työllistymismahdollisuuksista. Hallitus kehittää työolosuhteiden järjestelytukea ja lisää sen tunnettuutta työnantajille ja TE-asiantuntijoille.

Työnantajille luodaan kannustimia työn tarjoamiseksi vammaisille henkilöille ja työtä helpottavien välineiden käyttöä edistetään tehokkaalla viestinnällä suoraan yrityksille yhteistyössä työnantajajärjestöjen ja vammaisjärjestöjen kanssa. Vammaisten yrittäjien toimintaedellytyksiä parannetaan.

Hallitus ottaa käyttöön julkisen talouden kannalta kustannustehokkaan osatyökyvyttömyyden ja täyden työkyvyttömyyseläkkeen lineaarimallin, joka tukee palkan ja eläkkeen yhteensovittamista, niin että työnteke kannattaa aina.

Hallitus mahdollistaa joustavan paluun työkyvyttömyyseläkkeeltä työelämään vakinaistamalla työkyvyttömyyseläkkeen lepäämissäännöksen.

Osa-sairauspäivärahan omavastuupäivien määrää lyhennetään työnteon kannusteiden vahvistamiseksi.

Hallitus uudistaa kuntoutuksen tukia siten, että nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä lasketaan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasalle. Kuntoutusrahan määrä lasketaan ammatillisen kuntoutuksen ajalta samalle tasolle kuin kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha, johon hänellä olisi ollut oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi.

Työttömyysturva muutetaan kannustavammaksi

Hallitus uudistaa työttömyysturvaa työhön kannustavammaksi. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan työssäoloehto pidennetään 12 kuukauteen. Työssäoloehto ei kartu palkkatuetusta työstä. Työssäoloehdon euroistaminen otetaan käyttöön. Ansioturvan tasoa porrastetaan nykytasosta siten, että kahdeksan työttömyysviikon jälkeen tuki laskee 80 % tasolle alkuperäisestä ja 34 viikon jälkeen 75 % tasolle alkuperäisestä. Lomakorvausten jaksotus palautetaan. Omavastuupäivät palautetaan viidestä seitsemään. Työttömyysturvan ikäsidonnaisista poikkeussäännöistä luovutaan. Työnteon kannustimien parantamiseksi työttömyysturvan lapsikorotukset poistetaan, mikä uudelleen kohdennetaan lapsiperheille. Työttömiä kannustetaan kokopäivätyöhön poistamalla työttömyysturvan suojaosat ja uudistuksen vaikutuksia seurataan.

Hallitus selvittää puoliväliriiheen mennessä universaalisen ansiosidonnaisen mallin ja työttömyysturvan keston lineaarimallin suhteessa työssäoloehtoon.

Nykymuotoinen työmarkkinatuki uudistetaan. Työttömäksi jääneelle henkilölle turvataan laaja alkukartoitus, jonka jälkeen hän vastaanottaa yksilöllisiä ja työllistymistä edistäviä palveluita velvoitteineen. Erityisesti nuoret alle 30-vuotiaat ohjataan nopeasti työllisyyspalveluiden piiriin. Samalla huolehditaan riittävästä palveluista ja henkilökohtaisesta kohtaamisesta.

Työmarkkinatuen syyperusteisia saantiehtoja kehitetään niin, että ne tunnistavat paremmin pitkäaikaistyöttömyyden erityisenä elämäntilanteena ja riskinä syrjäytymiselle, jotta etuuteen voidaan liittää osallisuutta ja sosiaalista integraatiota edistäviä palveluja polkuna kohti työllistymistä edistäviä palveluita samoin oikeuksin ja velvoittein. Etuuden lähtökohtana on velvoite osallistua palveluihin, jotka koskevat aktiivista työn hakemista tai koulutukseen, kotoutumiseen, kuntoutukseen ja muihin osallisuutta sekä sosiaalista integraatiota edistäviin palveluihin osallistumista.

Työmarkkinatuen nettotaso saatetaan vastaamaan perustoimeentulotuen perusosan tasoa. Riittävä ja todennettu kotimaisen kielen osaaminen nostaa työmarkkinatuen nykyiselle tasolle.

Sovitellun työttömyysturvaetuuden saajalta voidaan aina edellyttää kokopäivätyön hakemista tai osallistumista TE-palveluiden toimintaan osa-aikaisen työnteon rinnalla.

Toimittaja: Jani Surakka, Edilex-toimitus (jani.surakka@edita.fi)